CENTRAL LIBRARY

another (*i.e.* Prakṛti) who is also without birth and is the embodiment of Rajas, Sattva and Tamas Guṇas and the creator of many, while another unborn (*i.e.* eternal) Puruṣa abandons the Prakṛti who has provided experience and liberation."

भाष्यम् ।—संयोगस्वरूपाऽभिधित्सयेदं सूत्रं प्रवर्त्तते—

स्वस्वामिशक्त्योः स्वरूपोपलब्धिहेतुः संयोगः ॥ २३ ॥

पुरुषः स्वामी, दृश्येन स्वेन दर्शनार्थं संयुक्तः । तस्मात् संयोगाद् दृश्यस्योपलब्धिर्या स भोगः, या तु द्रष्टुः स्वरूपोपलब्धिः सोऽपवर्गः । दर्शनकार्यावसानः संयोग इति दर्शनं वियोगस्य कारणमुक्तम् । दर्शनमदर्शनस्य प्रतिद्वन्द्वीति अदर्शनं संयोगनिमित्तमुक्तम् । नात्र दर्शनं मोक्षकारणमदर्शनाभावादेव बन्धाभावः स मोक्ष इति । दर्शनस्य भावे बन्धकारणस्यादर्शनस्य नाश इत्यतो दर्शनज्ञानम् कैवल्यकारणमुक्तम् ।

किञ्चेदमदर्शनं नाम किं गुणानामधिकारः ।—१ । आहोस्विद् दृशिरूपस्य स्वामिनो दर्शितविषयस्य प्रधानचित्तस्यानुत्पादः, स्वस्मिन्दृश्ये विद्यमाने दर्शनाभावः ।—२ । किमर्थवत्ता गुणानाम् ।—३ । अथाविद्या स्वचित्तेन सह निरुद्धा स्वचित्तस्योत्पत्तिबीजम् ।—४ । किं स्थितिसंस्कारक्षये गतिसंस्काराभिव्यक्तिः, यत्रेदमुक्तं 'प्रधानं स्थित्यैव वर्त्तमानं विकाराकरणादप्रधानं स्यात्तथा गत्यैव वर्त्तमानं विकारनित्यत्वादप्रधानं स्यादुभयथा चास्य प्रवृत्तिः प्रधानव्यवहारं लभते नान्यथा, कारणान्तरेष्वपि कल्पितेष्वेष समानश्चर्चः' ।—५ । दर्शनशक्तिरेवादर्शनमित्येके 'प्रधानस्यात्मख्यापनार्था प्रवृत्तिः' इति श्रुतेः । सर्वबोध्यबोधसमर्थः प्राक्प्रवृत्तेः पुरुषो न पश्यति, सर्वकार्यकरणसमर्थं दृश्यं तदा न दृश्यत इति ।—६ । उभयस्याप्यदर्शनं धर्म इत्येके । तत्रेदं दृश्यस्य स्वात्मभूतमपि पुरुषप्रत्ययापेक्षं दर्शनं दृश्यधर्मत्वेन भवति, तथा पुरुषस्यानात्मभूतमपि दृश्यप्रत्ययापेक्षं पुरुषधर्मत्वेनेव दर्शनमवभासते ।—७ । दर्शनज्ञानमेवादर्शनमिति केचिदभिदधति ।—८ । इत्येते शास्त्रगता विकल्पाः, तत्र विकल्पबहुत्वमेतत्सर्वपुरुषाणां गुणसंयोगे साधारणविषयम् ॥ २३ ॥

This aphorism has been introduced for determining the nature of the alliance—